

Modern status of computer-informative preparation research of the civil servants, targets, tasks and subject matter of educational subject is the purpose of our scientific research «Electronic document and data protection», that is a future master's degrees lay out of a government service. There is a contradiction solution practice of computer-informative competence development between present educational-professional necessity and existent practice of civil servants development. This educational subject is called «Electronic document and data protection» and it is incorporated in the curriculum of civil servants preparation in a current academic year.

The purpose of educational subject consists of theoretical knowledge and practical skills of informative-technological development. Relation development between an interested person of external and internal mediums in the system of management by an enterprise with the purpose of rise of its informative strength security and documentary providing.

The knowledge capture in accordance with technologies and features of electronic document flow is the basic task of educational subject, receipt of knowledge on fundamental principle of construction and functioning of the systems of informative safety; it develops skills of independent study of different categories of information and conducting of their comparative analysis at providing of informative safety.

Educational subject «Electronic document and data protection» plays the leading role in fundamental education, strengthening the sense of justice and master's degrees system development, encourages to study theoretical, methodological and practical problems of formation, functioning and development of the system of electronic documents and information protection, provides basic components formation and special levels of computer-informative preparation of master degree of a government service at an existent level requirements in relation to the decision by them the tasks of professional informative activity, in particular, introduction and use of the systems of electronic documents.

Keywords: public service Masters, computer information competence, electronic document flow, data protection.

УДК 377/378 – 058.17(8)

ЖИЖКО ОЛЕНА

м. Київ, Україна

СУЧАСНІ НАУКОВО-АНДРАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАРГІНАЛІВ У МЕКСИЦІ Й ВЕНЕСУЕЛІ

В роботі надані результати наукового дослідження, метою якого було виявити основні сучасні науково-андрагогічні проблеми професійної освіти маргіналів у Мексиці й Венесуелі. Автором встановлено, що на сучасному етапі розвитку науки андрагогічний підхід в професійній освіті маргіналів характеризується конфронтацією особистого, соціально-культурного та професійного досвіту одного дорослого (учня) з іншим (вчителем) в процесі навчання; консолідацією, підтримкою та поширенням інтересу до навчання, відкриттям нових перспектив соціально-культурного та професійного життя; аналізом професійної траєкторії дорослого, його особистого росту та ролі в ньому нових знань.

Ключові слова: андрагогічний підхід, професійна освіта, маргінальні групи населення, процес навчання, аналіз професійної траєкторії дорослого.

Епістемологічним підґрунтям професійної освіти маргіналів у Мексиці й Венесуелі є андрагогічний підхід, що обґрунтовується в працях психологів, соціологів, педагогів. Сучасні науково-андрагогічні проблеми розвивають в своїх працях такі вчені як Ф. Адам, А. Алькала, Д. Бірран, С. Брукфілд, Т. Василькова, С. Вершловський, М. Громкова, М. Грундтвіг, С. Змейов, А. Капп, И. Колесникова, І. Крупіна, І. Крупін, К. Ліндеман, Т. Ломтева, Л. Лук'янова, С. Мерріам, А. Маррон, Н. Ничкало, М. Ноулз, Д. Пратт, Ф. Пьоггелер, Є. Розенбак, Є. Розеншток, А. Ситник, Р. Суонсон, Д. Тірадо-Бенеді, Е. Тонконогая, Е. Фор, П. Фрейре, Х. Хансельманн, П. Харвіс, Е. Хілтон, Дж. Хорн та ін.

Важливою проблемою сучасних науково-андрагогічних досліджень науковців латино-

американського регіону є виявлення місця андрагогіки серед наукових дисциплін. Так, в латиноамериканському науковому просторі не існує єдиної думки щодо визначення андрагогіки та її місця серед сучасних наукових дисциплін. Так, А. Маркес вважає, що андрагогіка є освітньою дисципліною (складовою системи наук про освіту), завдання якої – вивчення дорослого учня як біологічної, психологічної й соціальної істоти [11, с. 4]. П. Касау визначає андрагогіку як дисципліну, яка вивчає явища, що відбуваються в процесі навчання дорослих [6].

За А. Алькалой, андрагогіка як складова антропологіки (науки неперервного виховання й навчання людини в будь-який період її фізіологічного та психічного розвитку (дітей, підлітків, молоді, дорослих) та будь-яких особливостей її

культурного, соціального та ергологічного життя), є прикладною наукою і майстерністю перманентного навчання дорослих, чий розвиток відбувається в органічному зв'язку з освітньою практикою, розбудованою за принципами партисипативності й горизонтальних відношень в навчальному процесі. Одним із завдань андрагогіки є орієнтувати навчання дорослих, в якому інструктор лише грає роль фасилітатора, а учень є основною фігурою навчального процесу, до речі, у багатьох випадках він сам організує своє навчання (заочна, дистанційна, комбінована освіта). Отже, навчання, що проходить за таких умов, сприяє розвитку творчості, креативного й критичного мислення, самостійної роботи, почуття відповідальності, прагнення до самовдосконалення та покращення умов свого життя; воно дає можливість дорослому самореалізуватися [2].

Для латиноамериканських андрагогів М. Кастро-Перейри, І. Санчеса, Т. Моліни, С. Рамоса, А. Товара, які присвятили свої праці пошуку місця андрагогіки серед інших наукових дисциплін, вона є одією із соціальних наук, що належить до так званих наук про освіту і займає місце серед дисциплін, які відповідають за перманентне навчання. Андрагогіка займається допомогою дорослому учню у процесі його навчання впродовж усього життя [4, с. 21].

Науковці латиноамериканського регіону вважають, що визначення андрагогіки тісно пов'язане з проблемою формального й неформального навчання в освіті дорослих. На їх погляд, предметом андрагогіки є багатоаспектна безперервна формальна, неформальна й інформальна освіта, що здійснюється відповідно до соціокультурних умов, запитів і психологічних особливостей дорослих. Таким чином, сучасна концептуалізація андрагогічного підходу передбачає нове ставлення людини до освіти, замінюючи його звичним сприйняттям навчання в школі або інших навчальних закладах для отримання диплому про той або інший навчальний рівень. Освіта дорослих не може обмежуватися тільки формальним навчанням, вона, безумовно, включає в себе неформальні й інформальні засоби отримання знань та умінь; освітній процес є неперервним. З цього приводу доречно згадати слова бразильського педагога П. Фрейре: «Чим більше людина аналізує реальність та власну життєву ситуацію, тим більше усвідомлює необхідність влисти на цю реальність та змінити її» [5].

Іншою андрагогічною проблемою є визначення дорослого учня. В латиноамериканських

освітніх системах, в яких освіта дорослих уособлюється з ліквідацією неписьменності та неперервною професійною освітою маргінальних груп населення, програми освіти для дорослих спрямовані на всіх громадян віком від 15 років, які не мали можливості закінчити початкову та неповну середню школи [6, с. 4].

Латиноамериканські науковці (С. Діас-Діас, П. Касау, М. Кастро-Перейра, Т. Моліна, С. Рамос, І. Санчес, А. Товар та ін.) вважають дорослою людину віком від 18 до 70 років, чий життєві умови викликають потребу в освіті на різних рівнях її індивідуального і соціального розвитку. Отже, дорослість – це вікова категорія, що знаходиться між підлітковим віком й старістю [4]. А. Алькала розрізняє три етапи дорослості: ранню (20–40 років); середню (40–65 років); та пізню (після 65 років) [3]. Ф. Адам, аналізуючи етимологію слова «дорослий» (ісп. – *adulto*), що походить від латинського «*adultus*», тобто, «рости», бачить в цьому значенні есенцію поняття дорослості. Справа в тому, що людина, на відміну від інших живих істот, росте, з психосоціальної точки зору, неперервно й постійно усе своє життя. Проте, біологічний ріст особи рано чи пізно припиняється, вона стає «зрілою», здатною мати потомство, брати на себе відповідальність за певні питання індивідуального й соціального життя, вільно і самостійно приймати рішення тощо, тобто, вона стає дорослою [1].

Н думку Ф. Адама, дорослість є етапом біологічної, психологічної й ергологічної інтеграції людини. В цей період вона досягає повноти життя, може мати потомство, вести активну трудову діяльність, бути повноправним членом суспільства, брати участь в його культурному, соціальному, політичному житті тощо. Ф. Адам виділяє такі ознаки дорослості: ведення автономного життя в соціально-економічному плані; переконаність особи в тому, що вона може вести самостійне життя та приймати власні рішення; участь у соціальному житті, що веде до появи соціально-економічної відповідальності; приналежність до економічно активної частини населення і виконання однієї з функцій в суспільно-економічному житті; незалежність поведінки в усіх життєвих вираженнях; заміна інстинктивності в поведінці на обдуманість [1].

М. Торрес-Пердомо, І. Фермін-Гонсалес, М. Пінєро, С. Арройо вважають, що сексуальний й соціальний досвід дорослої людини, а також відповідальність, яка стоїть перед нею в повсякденному житті, є настільки великими і важливими, що вони повністю відокремлюють дорослого від світу дитини. Дорослий має більший досвід;

досвід дорослого є іншого плану, ніж у дитини; досвід дорослого організований в іншій формі, ніж досвід дитини. Отже, для того, щоб навчання дорослого було успішним, слід знати життєві переживання, які формують його досвід [12].

Таким чином, в латиноамериканській андрагогії не існує єдиної думки щодо вікового визначення дорослості, водночас, науковці погоджуються у виділенні таких ознак дорослості як «зрілість», сексуальний досвід, інтеграція до суспільного життя, повнота життя, автономність та відповідальність, а також продовження психосоціального росту дорослого.

З метою встановлення соціально-андрагогічної специфіки і особливостей навчання дорослих, андрагоги вивчають проблему факторів, що впливають на процес навчання дорослих. Так, латиноамериканські учені аналізують фізіологічні, психологічні, соціальні, побутові, виробничі фактори, які сприяють чи, навпаки, гальмують процес навчання дорослої людини. У своїх дослідженнях вони спираються на вчення Д. Біррана, П. Джарвіса, Дж. Джеймса, Р. Кеттела, І. Лорджа, К. Роджерса, Дж. Хорна та ін., які вивчали здібності дорослих учнів до навчання і розвінчали ідею, що людина їх має тільки до моменту, коли вона досягає біологічної зрілості; потім вона знаходиться на так званому «плато» (англ. – plateau), де залишається впродовж декількох років перед старінням та тіряє свої навчальні навички [7].

Американські психологи Р. Кеттел і Дж. Хорн висунули теорію про існування двох форм інтелекту. Перша, «текуча» (англ. – fluid), виростає з біологічної основи. Друга, «кристалізована» (англ. – crystallized), має здібність до росту на протязі більшої частини життя, тому що на неї впливають соціальні процеси, що переживає індивід. Тобто, «флюїдний» компонент інтелекту спадково визначений і виявляється безпосередньо у всіх сферах людської діяльності, досягаючи свого піку в ранньому дорослому віці й після цього пригасає. «Кристалізований» компонент інтелекту є фактично сумою прижиттєво сформованих навичок [8, с. 51].

Розвиваючи ідею про здібності людини навчатися у будь-якому віці, латиноамериканські науковці спираються у своїх працях також на гіпотезу «розриву неперервності» (англ. – discontinuity hypothesis) Д. Біррана, в якій йдеться про те, що біологічна основа перестає значно впливати на поведінку після того, як людина досягає фізичної зрілості й до тих пір, поки біологічна основа не увійде в гіпотетичну критичну зону патології, вона не досягне знову перева-

ги свого впливу. Базуючись на працях цих вчених, сучасна андрагогіка стверджує, що оскільки «дорослість» не є продуктом дитинства і юності, освіта на протязі всього життя стає засобом, що сприяє розвитку дорослих, тобто, людина творить своє «я» на протязі більшої частини свого життя [8, с. 70–71].

Експерименти американських психологів (Д. Бірран, Р. Кеттел, І. Лордж, К. Роджерс, Дж. Хорн та ін.) показали, що у швидкості засвоєння матеріалу і виконанні завдань дорослі майже завжди програють молодим, проте, в тих випадках, коли при навчанні необхідні глибина розуміння, осмислення, здатність спостерігати, робити висновки, дорослим це вдається краще ніж молодим. Отже, жодним чином не можна говорити про нездатність дорослих до навчання [10, с. 157].

Дослідження, проведені у США у 80-х рр. XX ст. (National Training Laboratories in Bethel, Maine), дозволили узагальнити дані щодо ефективності (середньоарифметичне значення відсотку засвоєння знань) різних методів навчання дорослих та труднощів, що відчують дорослі у навчанні. Передусім це пов'язують із неготовністю до змін та певними психологічними чинниками: хвилюванням за свій авторитет, побоюванням виглядати некомпетентними серед колег, невідповідність власного образу «солідної людини», усталених поглядів на роль учня. Наразі складність навчання дорослих загострюється й відчутним впливом старої парадигми навчання, з притаманними недоліками, такими як догматичний стиль навчання, лекційна форма проведення занять, переважання технократичного мислення, орієнтація на засвоєння готових знань та індивідуальні форми роботи [9].

Проблема взаємостосунків та ролей в навчальному процесі дорослого учня та викладача є також однією з тем науково-андрагогічних досліджень науковців Латинської Америки. Вони виявили, що андрагогічний підхід характеризується конфронтацією особистого, соціально-культурного та професійного досвіду одного дорослого (учня) з іншим (вчителем) в процесі навчання, а також взаємообміном та взаємозбагаченням духовними цінностями (знаннями, почуттями, досвідом, тощо) одне одного. В процесі освіти дорослих немає чіткої диференціації між учнем та вчителем, вони обидва є індивідами з певним досвідом, обидва рівноправні члени суспільства. Традиційне розуміння навчання, що має дві основні складові: «той, хто навчає, знає», і «той, хто навчається та не знає», - теоретично не існує в андрагогії. З'являється новий

тип взаємозбагачуючої діяльності, в якій тим, хто навчається є не тільки учень, а й вчитель. Ця ситуація проявляється з найбільшою активністю, коли дорослий учень має вагомий елементи для рефлексії та обговорення з вчителем змісту навчального матеріалу [11, с.6].

Виконане науково-педагогічне дослідження показало, що андрагогічними проблемами, які турбують сучасних латиноамериканських науковців є такі:

- проблема місця андрагогіки як наукової дисципліни, що займається питаннями освіти дорослих, серед інших наукових галузей;
- проблема визначення дорослого учня;
- проблема взаємостосунків та ролей в навчальному процесі дорослого учня та викладача;
- проблема факторів, що впливають на процес навчання дорослих, з метою встановлення соціально-андрагогічної специфіки і особливостей навчання дорослих та розробки дидактичних принципів навчання дорослої людини;
- проблема формальної та неформальної освіти дорослих;
- проблема професійної освіти найменш захищених верств населення як засобу їх соціальної, культурної, політичної й економічної інтеграції.

Література

1. Adam F. Metodología Andragógica. Caracas: Anea Fidea, 1971.
2. Alcalá A. ¿Es la Andragogía una Ciencia? // Postgrado UNA. Caracas, Venezuela, 1997. — pp. 35—49.

3. Alcalá A. La praxis andragógica en los adultos de edad avanzada. Libro Guía de Estudio. Postgrado UNA. Caracas, Venezuela, 2000. — 256 p.
4. Díaz Díaz C. B. Una propuesta para formar educadores de adultos: Programa de especialización en educación de adultos // Revista de Ciencias Humanas - UTP - Pereira — Colombia, 2000.
5. Freire P. La educación como práctica de la libertad / P. Freire. — México: Siglo XXI, 1978. — 190 p.
6. Galicia A. EPJA en México // La educación de jóvenes y adultos en América Latina y el Caribe. Hacia un estado del arte. Informe regional de América Latina y el Caribe para la Conferencia de Seguimiento a CONFITEA V, Bangkok, septiembre de 2003. — Santiago de Chile: Oficina Regional de Educación para América Latina y el Caribe, 2005. — 150 p.
7. Jams W. Principles of Psychology / W. Jams. — N.Y., 1893. — V. 2. — P. 402.
8. Jarvis P. Adult education and Lifelong Learning. Theory and practice. 3rd edition. London and New York: Routledge Falmer, Taylor and Francis Group, 2004. — 372 p.
9. Learning Pyramid / National Training Laboratories in Bethel, Maine. - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://lowery.tamu.edu/Teaming/Morgan1/sld023.htm>. — Заг. з екрану. — Мова англ.
10. Lorge I. Adult Learning / I. Lorge // Adult Education. — N.Y., 1952. — №5. — P. 157.
11. Márquez A. Andragogía. Propuesta Política para una Cultura Democrática en Educación Superior. Ponencia presentada en el Primer Encuentro Nacional de Educación y Pensamiento, 9-11 de julio de 1998, Santo Domingo, República Dominicana. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://ofdp_rd.tripod.com/conferencia/amarquez.html (15.01.2011)
12. Torres Perdomo M., Fermín González I., Piñero R. M., Arroyo G. C. La Praxis Andragógica. ULA. Mérida, Venezuela, 1994. — 350 c.

ЖИЖКО ЕЛЕНА

СОВРЕМЕННЫЕ НАУЧНО-АНДРАГОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ МАРГИНАЛОВ В МЕКСИКЕ И ВЕНЕСУЭЛЕ

В работе представлены результаты научного исследования, целью которого было выявить основные характеристики андрагогического подхода в профессиональном образовании маргинальных групп населения. Автором выявлено, что на современном этапе развития науки андрагогический подход в профессиональном образовании маргиналов характеризуется конфронтацией в процессе обучения личного, социально-культурного и профессионального опыта одного взрослого (ученика) с другим (учителем); консолидацией, поддержкой и распространением интереса к учебе; открытием новых перспектив социально-культурной и профессиональной жизни; анализом профессиональной траектории взрослого, его личного роста и роли в нем новых знаний.

Ключевые слова: андрагогический подход, профессиональное образование, маргинальные группы населения, процесс обучения, анализ профессиональной траектории взрослого

ZHIZHKO ELENA

MODERN RESEARCH-ANDRAGOGIC PROBLEMS PROFESSIONAL EDUCATION OF THE MARGINALIZED IN MEXICO AND VENEZUELA

This article presents the results of the scientific research, which goal was to describe main features of the andragogic approach in the professional education of marginal adults. Author identifies that at the present stage of scientific development, the andragogic approach in the professional education of marginal adults is characterized by confrontation of personal, social, cultural and professional experience of one adult (student) with another (teacher) in the learning process; consolidating, supporting and dissemination of enthusiasm for learning, opening new perspectives of social, cultural and professional life; analysis of adult's professional trajectory, his personal growth and the role in its of new knowledge.

Key words: the andragogic approach, the professional education, marginal groups, the learning process, adult's professional trajectory.